

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESLIETU MINISTRIJA
VALSTS TIESU EKSPERTĪŽU BIROJS

Hospitāļu ielā 55, Rīgā, LV-1013. Tālr.: 67374010, tālr./fakss: 67517749. Fakss: 67517731.

Rīgā

20.05.2009. Nr.01/ *AM*
Uz _____ Nr. _____

Valsts kancelejai

Par funkciju audita ziņojumu

Iepazīstoties ar Funkciju audita ziņojuma projektu, Valsts tiesu ekspertīžu birojs (turpmāk – VTEB) sniedz šādus komentārus par atbilstošiem funkciju audita ziņojuma sadaļu punktiem:

Auditējamās jomas vispārējs apraksts

[1]

Eksperta atzinuma nozīmi nenosaka procesa veids. Eksperta atzinumam pierādījuma statuss visos procesos ir vienāds. Nav pamata izcelt kriminālprocesu, jo reizēm nodarītais kaitējums valstij vai personai krimināllietā ir daudz maznozīmīgāks kā administratīvajā lietā.

Uzskats, ka procesa virzītājs ir tiesīgs prasīt eksperta atzinumu arī tādai personai, kura nav sertificēta kā tiesu eksperts, taču kurai ir speciālās zināšanas konkrētajā jomā, nav tik viennozīmīgi, jo Tiesu ekspertu likums, kas ir jaunāks kā procesuālie likumi, skaidri nosaka personu loku, kas **drīkst** veikt ekspertīzes valstī. Lai novērstu nekompetentu personu iesaistīšanu izmeklēšanas vai iztiesāšanas procesā, Tiesu ekspertu likums nosaka:

„(1) Tiesu ekspertīzi Latvijā Republikā atbilstoši kompetencei ir tiesīgi veikt:

- 1) valsts tiesu eksperti;
- 2) valsts atzītie privātie tiesu eksperti (turpmāk - privātie tiesu eksperti).

(2) Tiesības veikt tiesu ekspertīzi tiesu eksperts iegūst pēc tiesu eksperta sertifikāta saņemšanas.

(3) Ja ekspertīze ir nepieciešama jomās, kurās nav šā panta pirmajā daļā minēto ekspertu, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā var uzdot ekspertīzi veikt citai personai, kurai ir atbilstošas speciālās zināšanas.”

[3]

Hāgas programmas ieviešanas plāns (Council and Commission Action Plan implementing the Hague Programme on strengthening freedom, security and justice in the European Union un Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: The Hague Programme: Ten priorities for the next five years - The Partnership for European renewal in the field of Freedom, Justice and Security), Hāgas programma (The Hague Programme : strengthening freedom, security and justice in the European Union), ietvar lēmums par pierādījumu orderi akcentē nepieciešamību **tiesu ekspertīžu iestāžu akreditācijai** atbilstoši ISO 17025 vai 17020 prasībām, kas nodrošina eksperta atzinuma kā pierādījuma atzīšanu citās Eiropas valstīs, kā arī atsevišķu ekspertīzēm nepieciešamo analīžu veikšanu kaimiņvalstīs un uzticamu datu apmaiņu.

[4]

Kriminālistu apmācība Latvijā nav nodrošināta nepieciešamajā līmenī. Saskaņā ar 1.līmeņa profesionālo studiju programmu „Policijas darbs” Valsts policijas koledža sagatavo vidējā komandējošā (jaunāko virsnieku) sastāva policistu, kas atbilstoši Izglītības un zinātnes ministrijas 2002.gada 25.septembra rīkojumā Nr.524 apstiprinātajam profesijas standartam „...aizsargā personu dzīvību, veselību, tiesības un brīvības, īpašumu, sabiedrības un valsts intereses no noziedzīgiem un citiem prettiesiskiem apdraudējumiem. Sniedz personām neatliekamo palīdzību. Organizē policijas dienestu un vada padotos darbiniekus un to profesionālo sagatavošanu.” Profesijas standarts neparedz procesa virzītāju – kriminālistu sagatavošanu. Kriminālistika mācību programmā ir iekļauta vispārējā līmenī, kas jāzina visiem vidējā komandējošā sastāva policistiem. Ir nepieciešama programma ar padziļinātu kriminālistikas attīstību, ietverot tajā gan vispusīgu notikuma vietas apskati, visu veidu pēdu un lietisko pierādījumu meklēšanas un izņemšanas apmācību, ekspertīzes iespējas dažādu pēdu izpētē, līdz ar to nodrošinot pēdu un pierādījumu secīgu un izmeklēšanai vajadzīgu izpēti virzību, nodrošinot tehniskā palīga funkcijas izmeklētājam, prokuroram. Šāda personāla sagatavošana veicinās kvalitatīvu notikuma vietas apskati bez dažādu specialitāšu ekspertu piesaistes.

[5]

Ministru kabineta noteikumos minētās tiesu ekspertīžu iestādes ir iestādes procesuālo likumu izpratnē. Saskaņā ar valsts pārvaldes iekārtas likumu par iestādēm ir uzskatāmas Valsts tiesu ekspertīžu birojs; Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centrs; Valsts SIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs”. Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Ekspertīžu dienests un Valsts policijas Kriminālistikas pārvalde (turpmāk VPKP) ir atbilstošas iestādes (Valsts robežsardzes vai Valsts policijas) struktūrvienība.

Funkciju audita gaitā konstatētās situācijas atspoguļojums, funkcijas, uzdevumi un riski

[11]

29.12.2003. Ministru kabineta rīkojums 825 „Par Valsts policijas reorganizāciju” daļēji nosaka ekspertīstāžu atbildības un kompetenci. Cits jautājums ir par to, kā šo rīkojumu ievēro Valsts policija. Tiesu medicīnas un psihiatrijas ekspertīžu veikšanas kārtību nosaka atbilstoši Ministru kabineta noteikumi.

[12]

Nevar piekrist apgalvojumam, ka konkurences dēļ iestāžu starpā nenotiek informācijas apmaiņa. VTEB eksperti strādā kopā ar VPKP ekspertiem ne tikai kopīgās ekspertīzēs, bet arī VTEB ir sniedzis metodisku palīdzību kvalitātes sistēmu ieviešanā pirkstu pēdu un rokrakstu jomā, VP KP eksperti ir vairākas reizes bijuši VTEB, lai iepazītos ar dokumentāciju. Tā kā VTEB ir ENFSI biedrs un saņem informāciju par sanāksmēm un pasākumiem tajos ekspertīžu veidos, kuri nav VTEB kompetencē, VTEB šo informāciju parasti pārsūta VPKP. VTEB, izmantojot TAIEX un citu finanšu programmas, ir organizējis vairākas starptautiskās sanāksmes ekspertiem un kvalitātes vadītājiem, kurās vienmēr tika uzaicināti un arī piedalījās VPKP eksperti (IT, dokumentu, rokrakstu, kvalitātes sistēmu vadītāju u.c. sanāksmes un darba grupas). Uzskatu, ka piekļūšana datu bāzēm (nacionālajām) nav konkurences vaina, bet gan nesakārtots normatīvo aktu regulējums, kā arī nepietiekams tehniskais atbalsts. Sava budžeta ietvaros, kā arī pēc Latvijas Policijas akadēmijas un Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes lūguma VTEB ir rīkojis savās telpās un piedalījies policijas rīkotajos apmācībasursos kā lektori un praktisko nodarbību vadītāji.

Starptautiskajām datu bāzēm, piemēram, FADO (viltoto un autentisko dokumentu datu bāze) sistēmai, ir pieeja visām ieinteresētajām iestādēm, to nosaka arī Ministru kabineta noteikumi.

Pakalpojumu funkcijas

[17]

Runājot par finansējumu, lūdzu minēt, ka **VTEB, sākot no 2008.gada, īsteno** Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta līdzfinansētajā projektu „VTEB kapacitātes palielināšana, nodrošinot atbilstību labas prakses un starptautiskiem kvalitātes standartiem un stiprinot tiesiskumu Latvijā” („Strengthening the Judiciary in Latvia by Improving Capacity of the State Forensic Science Bureau of Latvia in Order to Comply with Best Practice and International Quality Standards”), kurš beigsies 2009.gada 30.novembrī par summu EUR 730975 .

Funkciju audita ieteikumi par turpmāko funkciju veikšanu valsts pārvaldē¹

[25] Funkciju audita ieteikumi:

1.

Tā kā VP KP aprakstā nav norādīts ne atbalsta funkciju sniedzēju skaits, ne arī to veicēju atlīdzība, grūti spriest par minēto ietaupījumu.

2.

Lai apvienotu abas institūcijas vienās telpās, ir jāveic aprēķini turpmākajiem nepieciešamajiem remontdarbiem. Šobrīd atbilstoši laboratoriju un ekspertiestādes prasībām ir aprīkoti aptuveni 1900 m². Esošās telpas nav pietiekamas, lai izvietotu VPKP esošo tehniku un ekspertus.

Ja konceptuāli tiek lemts par ekspertiestādes atdalīšanu no kriminālistikas dienesta, attīstot ēku celtniecību policijas vajadzībām, ēkā ir jāparedz atbilstošas telpas šim dienestam ne tikai lietisko pierādījumu un pēdu glabāšanai, bet arī to sagatavošanai ekspertīzei, apstrādei un nepieciešamo pirmējo ekspertīžu veikšanai, salīdzinošo paraugu iegūšanai u.t.t.

6.

Reģionos strādājošajiem ekspertiem pamatfunkcija ir notikuma vietas apskate un pēdu un lietisko pierādījumu izņemšana, sekundāra funkcija ir ekspertīžu veikšana. Pamatojoties uz minēto, šie cilvēki būtu jā saglabā reģionos policijas sastāvā kā inspektori – kriminālisti. Tie, kuriem ir sertifikāti attiecīgās eksperta specialitātēs, var veikt kā papildus pienākumu arī tās ekspertīzes, kuras neprasa būtiskus tehniskos ieguldījumus un kuras var veikt atkārtoti (sākotnējo daktiloskopisko, trasoloģisko u.c.). Ekspertīžu uzdošana inspektoriem kriminālistiem neradīs nekādas procesuālas problēmas, jo tās tiks noteiktas KPL 202.panta kārtībā. Šobrīd tikai 4 eksperti reģionos veic spirta un narkoloģisko vielu ekspertīzi (2-Valmierā, 1-Liepājā, 1-Daugavpilī), pārējiem 52 ir tiesības veikt pirkstu pēdu un trasoloģiskās ekspertīzes, kurās sākotnējos un bieži vien pietiekamos pētījumus var veikt bez būtiskiem tehniskajiem ieguldījumiem. Tā kā šie cilvēki ir un būs kompetenti notikumu vietu apskates speciālisti, viņi sniegs būtisku atbalstu izmeklēšanai lietisko pierādījumu un pēdu tālākajā virzībā.

Pamatojoties uz minēto, būtu nelietderīgi uzturēt ekspertiestādes filiāles reģionos, vēl jo vairāk, ka, apvienojot iestādē arī tiesu mediķus, šo ekspertu darbībai ir nepieciešami apstākļi, ko var nodrošināt slimnīcas.

9.

Šobrīd ir pamats tā uzskatīt, ka privāto ekspertu korupcijas risks ir augstāks kā valsts iestādē strādājošo, jo privātie eksperti nav izrādījuši iniciatīvu sertificēties un iekļauties Tiesu ekspertu reģistrā. Līdz ar to uz viņiem neattiecas amatpersonu pienākumi. Tiesu ekspertu

padome veic uzraudzību tikai par Tiesu ekspertu reģistrā iekļauto ekspertu darbību (ekspertīzē izmantojamās metodes, izpētes atbilstība metodēm, ekspertīžu kvalitāte u.t.t.). Privāto ekspertu darbībā pastāv risks par ekspertīzē izmantoto tehniku, to kalibrēšanu un metožu validāciju.

Šobrīd Tiesu ekspertu reģistrā kā privātie eksperti ir tās personas, kuras ir beigušas savas saistības ar valsts ekspertīžu iestādi, un kuras ir saglabājušas savas tiesības veikt ekspertīzes, bet tagad jau privāto ekspertu statusā.

Pieņemot lēmumu par privāto ekspertu sektora attīstību, nepieciešams noteikt licencēšanas kārtību, lai novērstu risku par neatbilstošu metožu un tehnikas izmantošanu.

10.

Latvija nav tik liela, lai veidotu reģionālās nodaļas ekspertīžu veikšanai, vēl jo vairāk, ja atbalstāms būs modelis, ka inspektora-kriminālista otrā (papildus) specialitāte varētu būt eksperta tiesības atbilstošā ekspertīžu specialitātē, kas zināmā mērā arī diferencēs zemākas un augstākas klases speciālistus, kas varētu būt ne tikai karjeras iespējas inspektoram – kriminālistam, bet arī varētu būt nosacījums atalgojuma diferencēšanai un pakāpes piešķiršanai policijā.

Pamatojoties uz minēto, būtu nelietderīgi uzturēt ekspertiestādes filiāles reģionos, vēl jo vairāk, ka, apvienojot iestādē arī tiesu mediķus, šo ekspertu darbībai ir nepieciešami apstākļi, ko varētu nodrošināt slimnīcas.

Vienlaicīgi lūdzam audita ziņojumā iekļaut:

1. informāciju par to, kāds būs tiesu ekspertīžu iestādes statuss – padotība, iestāde vai aģentūra;

2. informāciju par to, kāds būs ekspertu statuss – policists, ierēdnis, darbinieks (Tiesu ekspertu likums nosaka, ka eksperts ir darbinieks) un provizorisku atalgojuma aprēķinu;

3. definējumu ekspertīzēm, kuras var veikt uz vietām reģionos kriminālisti, ja viņiem ir sertifikāti atbilstošā ekspertīžu veidā, ja par pieņemamu ir atzīstams ieteikums par reģionālo iestāžu saglabāšanu un nodošanu reģionu inspektoru – kriminālistu rīcībā. Tās varētu **būt sākotnējās ekspertīzes, kuras ir iespējams atkārtot un kuras neprasa lielus tehniskos ieguldījumus**: pirkstu pēdu apstrāde, ievērojot metožu secību (procedūra ir analogiska ar pēdu vizualizēšanu notikuma vietā, pēc kuras ir iespējams turpināt izpēti laboratorijā), pēdu identifikācija, varbūt arī narkotisko vielu analīze, ja iespējams to atkārtot, u.c.;

4. iespējamo risku izvērtējumu, ja ekspertiestāde tiek radīta no jauna un atrodas IeM padotībā, kas saistīts ar starptautisko saistību nepildīšanu atbilstoši Tieslietu ministrijas noslēgtajam līgumam Norvēģijas finanšu projekta ieviešanā, lai valstij nebūtu jāapmaksā neattiecināmie izdevumi. VTEB projekts beigsies 2009.gada 30.novembrī;

5. laika grafiku, kādā veicami pasākumi;

6. nepieciešamās procedūras, kas jāiestrādā normatīvajos aktos, piemēram, inspektoru – kriminālistu institūts policijā.

7. jaunās iestādes akreditācijas izmaksas, jo šobrīd gan VPKP, gan VTEB ir akreditētas. Saglabājot par pamatu VTEB Tieslietu ministrijas padotībā, akreditācijas izmaksas būs ievērojami mazākas.

Ar cieņu,
biroja vadītāja

M.Čentoricka